

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Волохова І. С.

“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності _____ 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування

«Державні та муніципальні фінанси»

(назва магістерської програми)

на тему: **«ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ:
ОПТИМІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ»**

(назва теми)

Виконавець:

студентка групи М6 ЦЗФН

Балагура Яна Валеріївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Хомутенко Алла Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2017

ПЛАН

Вступ	3
Розділ 1. Теоретико-організаційні засади формування доходів місцевих бюджетів	6
1.1 Соціально-економічна роль місцевих бюджетів	6
1.2 Сутність та класифікація доходів місцевих бюджетів	22
1.3 Принципи та порядок формування доходів місцевих бюджетів	34
Розділ 2. Практика формування доходів місцевих бюджетів в Україні	43
2.1 Аналіз динаміки та структури доходів місцевих бюджетів	43
2.2 Моніторинг податкових надходжень місцевих бюджетів	52
2.3 Оцінювання рівня децентралізації доходів місцевих бюджетів	64
Розділ 3. Напрями оптимізації формування та резерви зростання доходів місцевих бюджетів України	75
3.1 Адаптація зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів до вітчизняної практики	75
3.2 Шляхи вдосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів України	87
3.3 Прогнозування обсягів надходжень доходів місцевих бюджетів	96
Висновки	99
Список використаної літератури	105
Додатки	115

ВСТУП

Актуальність теми. Зі вступом України на шлях демократичних перетворень та наміру приєднатися до Європейської спільноти, місцеві бюджети України, як вагома ланка фінансової системи, зазнають трансформації та реформування. Децентралізаційні процеси, розпочаті згідно вимог Європейської хартії місцевого самоврядування, зумовлюють все більшого посилення ролі регіонів в соціально-економічному розвитку держави та піднесенні добробуту населення, шляхом максимального наближення до принципу самофінансування та фінансової автономії адміністративно-територіальних утворень.

Особливої актуальності набувають проблеми забезпечення місцевих органів влади фінансовими ресурсами адекватними новим завданням, які поставлені перед ними. Невідповідність дохідної бази місцевих бюджетів їх повноваженням та потребам зумовлює значну залежність від трансфертів, спричиняє формування місцевих бюджетів за принципом мінімальної бюджетної забезпеченості і нестачу коштів на фінансування прискореного економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. У цьому контексті виникає необхідність оптимізації доходів місцевих бюджетів та пошуку резервів їх зростання.

Саме це все обумовило вибір теми магістерської роботи.

Питання оптимізації місцевих бюджетів знаходяться в центрі уваги багатьох фахівців, зокрема: О.Василика, В.Гейця, М.Долішного, Б.Кваснюка, Т.Ковальчука, В.Кравченка, В.Лагутіна, І.Луніної, В.Опаріна, В.Федосова, Н.Чумаченка, А.Чухна, С.Юрія. Також, проблематика місцевих бюджетів займає важливе місце в дослідженнях зарубіжних вчених: А.Вагнера, Р.Гнейста, К.Рау, Л.Штейна, Р.Аграноффа, Дж.Аронсона, Ш.Бланкарта, Р.Джекмена, Р.Майсгрейва, Ю.Немеца, У.Оутса, М.Перлмана, Г.Райта, П.Рассела, Ч.Тібо, К.Фостера, Дж.Хіллі, С.Чапкової, А.Шаха та інших.

Незважаючи на велику кількість дослідників у сфері фінансового забезпечення місцевих органів місцевої влади, досі до кінця не вирішеними залишаються питання оптимізації доходів місцевих бюджетів.

Мета магістерської роботи полягає у дослідженні соціально-економічної сутності доходів місцевих бюджетів та розроблені пріоритетних напрямків їх оптимізації. Поставлена мета зумовила вирішення таких основних завдань:

- дослідити соціально-економічну роль місцевих бюджетів;
- визначити сутність та класифікацію доходів місцевих бюджетів;
- розглянути принципи формування доходів місцевих бюджетів;
- проаналізувати динаміку та структуру доходів місцевих бюджетів України;
- провести моніторинг податкових надходжень до місцевих бюджетів України;
- оцінити рівень децентралізації доходів місцевих бюджетів України;
- розглянути зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів та обґрунтувати можливості його адаптації до вітчизняної практики;
- запропонувати шляхи вдосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів.

Об'єктом дослідження є система економічних відносин, що виникають у процесі формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації процесів в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування доходів місцевих бюджетів України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові розробки зарубіжних та вітчизняних науковців щодо сутності, ролі та функцій місцевих бюджетів. У роботі було використано діалектичний, емпіричний та логічний методи наукового пізнання при дослідженні сутності поняття «місцеві бюджети» і «доходи місцевих бюджетів», їх ролі, призначення і місця в економіці. Історичний метод використано для дослідження ретроспективи становлення місцевих бюджетів. Статистичні методи

дослідження було використано для дослідження функціонування місцевих бюджетів, а саме: метод порівнянь - для аналізу фактичних показників виконання місцевих бюджетів за доходами, метод динамічних порівнянь та графічного зображення кількісних величин - для аналізу показників доходів місцевих бюджетів. Причинно-наслідковий аналіз використано для з'ясування причин та факторів, що призвели до неефективного функціонування інституту місцевих бюджетів.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти України, Міністерства фінансів України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, монографії та періодичні видання.

Структура роботи. Диплом складається з вступу, трьох розділів, висновку та списку використаної літератури.

Обсяг магістерської роботи складає 132 друкованих сторінок. Наглядно теоретико-організаційні та практичні засади формування доходів місцевих бюджетів представлено 11 таблицями та 26 малюнками.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження сформульовано висновки, які розкривають ступінь досягнення поставленої мети, теоретичне й практичне значення роботи.

1. Місцевим бюджету як економічній категорії та бюджету взагалі, притаманні наступні ознаки: історичність, плановість, юридичний характер, терміновість, грошова форма, розподільчий, політичний та стратегічний характер, періодичність, комплексність, соціальна спрямованість.

Економічна сутність місцевих бюджетів проявляється в їх призначенні (формування грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих органів влади; розподіл і використання цих фондів між галузями народного господарства; контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств та організацій, підвідомчих цим органам влади), основою якого є забезпечення та фінансування соціально – економічного життя регіону та його піднесення. Місцеві бюджети, як матеріальна основа діяльності органів місцевого самоврядування, виступають фінансовою платформою виконання цими органами своїх функцій та завдань, поставленими перед ними державою та громадянами відповідної території.

2. Доходи місцевих бюджетів – це визначені законом і встановлені щорічними актами про бюджет грошові надходження, що отримуються за рахунок податкових, неподаткових та спеціальних надходжень, а також трансфертів (дотацій, субвенцій), які є необхідними для забезпечення виконання завдань та реалізації функцій, покладених на органи місцевого самоврядування у межах Конституції та законів України. В основу їх класифікації доцільно покласти такі ознаки: мету та порядок їх утворення, юридичну форму надходжень, економічну природу та джерела їх утворення.

3. Принципи формування дохідної частини місцевих бюджетів – це обумовлені, перш за все, самою природою місцевої влади вихідні начала, ідеї, засади, що знаходяться в основі організації та діяльності територіальних

громад, населення, представницьких органів, які ним (ними) формуються, органів виконавчої влади на місцях, тобто тих, хто задіяний у процесі управління місцевими матеріальними та фінансовими ресурсами. До принципів формування дохідної бази місцевих бюджетів відносять:

- принцип достатності ресурсів – при розмежуванні повноважень ресурси, які передаються органам місцевого самоврядування, мають бути адекватними та співрозмірними із тими завданнями, що стоять перед цими органами;

- принцип обмеженості ресурсів підвідомчої органу влади території – йдеться про те, що при розподілі ресурсів необхідно перш за все використовувати ті з них, що наявні на цій території (у цієї території), на території, що підвідомча відповідними органам влади (органам місцевого самоврядування);

- принцип інфраструктурної цілісності. Цей принцип вимагає комплексного підходу до питання наділення органів влади ресурсами, виходячи із кола предметів відання, що визначені для них Законом «Про місцеве самоврядування в Україні».

Також формування дохідної частини місцевих бюджетів здійснюється на принципах самостійності, фінансової підтримки з боку держави, гласності, публічності, прозорості.

4. Підсумовуючи результати проведеного аналізу структури та динаміки доходів місцевих бюджетів показали, що надходження до місцевих бюджетів України за останні п'ять років були нестабільними, що обумовлено як політичною та соціально-економічною нестабільністю, так і змінами у бюджетному та податковому законодавстві. Так, зокрема, обсяги фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні місцевих органів влади, в абсолютному значенні постійно зростають, виняток становив 2014 р. Водночас, частка доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) була нестабільною та коливалася за період з 2008 р. по 2016 р. від 18,5% - у 2015 р. до 25,6% - у 2010р. Суттєво зменшилась частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті у 2011р. та 2015 р. у порівнянні з 2010 р. та 2014

р. відповідно, що, на нашу думку, в першу чергу, обумовлені нестабільною політичною ситуацією в країні та наслідками економічної кризи. Крім того, у 2011 та 2015 рр. відбулись суттєві бюджетні та податкові зміни. Зокрема у 2011 р. із впровадженням Податкового кодексу було скасовано ряд податків та зборів (наприклад податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів), які надходили до місцевих бюджетів. Натомість, у вигляді компенсації місцевим бюджетам була надана субвенція на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг. Таким чином у цей період місцеві бюджети стали більш залежними від державного бюджету.

Частка неподаткових надходжень у 2015 р. зросла до 18,4%. За цей період такі надходження зросли на 64,4% та склали 20,1 млрд. грн., що відбулось за рахунок збільшення власних надходжень бюджетних установ на 5,7 млрд. грн. або на 59,5% у порівнянні з 2014 роком. Зауважимо, що у 2016 р. приріст неподаткових надходжень становив лише 8,1% у порівнянні з попереднім роком. Таке уповільнення темпів зростання неподаткових надходжень відбулось на фоні зменшення власних надходжень бюджетних установ – на 3,3%, які за цей період склали 14,8 млрд. грн. проти 15,3 млрд. грн. у 2015 р.

5. У структурі доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) основна питома вага належить податковим надходженням. Саме тому необхідно дослідити динаміку та структуру їх надходжень. Водночас, податкові надходження не були стабільними – найбільший приріст таких надходжень спостерігався у 2016 р. та склав 49,6% у порівнянні з попереднім роком, а найменший – у 2014 р. -4,2%. У структурі податкових надходжень місцевих бюджетів все ще переважає податок на доходи фізичних осіб (57% у 2016 р.), незважаючи на бюджетні новації 2015 р. Загалом державна політика в сфері розподілу податку на доходи фізичних осіб між місцевими та державним бюджетом України протягом 2012-2016 рр. була неоднозначною. Протягом 2012-2016 рр. ПДФО був джерелом наповнення місцевих бюджетів, частка надходжень від якого коливалась від 61,9% в 2014 р. до 45,6% в 2015 р.

На другому місті за обсягом надходжень до місцевих бюджетів місцеві податки та збори, які у структурі податкових надходжень складали 6,7% - у 2012 р. до 13,7 – у 2016 р., при цьому спостерігається стабільна тенденція до їх збільшення, що обумовлюється віднесенням до складу місцевих податків на майно взагалі та плати землю зокрема. Надходження від неї суттєво зросли за рахунок проведення грошової оцінки землі, її індексації, збільшення розмірів ставок. Так, наприклад, коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів) за 2015 рік становив 1,2, а для земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення – 1,433. Тобто плата за землю лише за рахунок коефіцієнта індексації зросла на 20% та 43,3% відповідно. У результаті зазначеного у 2016р. надходження плати за землю до місцевих бюджетів збільшилися на 57,3% у порівнянні з попереднім роком. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки відіграє значно меншу фіскальну роль у порівнянні з надходженнями плати за землю, що обумовлено, на нашу думку, недоліками у механізмі його справляння цього податку.

Дослідження показують, що попри кризові явища в економіці п'ятий рік поспіль продовжується зростання обсягів надходжень єдиного податку від суб'єктів малого підприємництва. Таке зростання відбулося, зокрема, через збільшення кількості платників податку – фізичних осіб чому сприяло: підвищення з 2015 р. максимального порогу доходу до 300 тис. грн (у 2 рази), що дозволило фіз. особам обрати першу групу єдиного податку; зменшення майже в 2 рази відсоткових ставок – з 3 (5)% до 2% у разі сплати ПДВ та з 5 (7)% до 4% без сплати ПДВ. Ще однією причиною збільшення обсягу цих надходжень стало віднесення до платників єдиного податку сільськогосподарських товаровиробників.

6. З метою встановлення реального рівня бюджетної децентралізації в Україні нами було проаналізовано стан міжбюджетних відносин. Як показав проведений аналіз за 2012-2016 рр., місцеві бюджети наповнюються переважно

за рахунок міжбюджетних трансфертів. Варто зауважити, що вони, не дивлячись на реформи міжбюджетних відносин та фінансову децентралізацію, з кожним роком збільшуються. Ми припускаємо, що це пов'язано з інфляційними та девальваційними процесами, а також передачею значних ресурсів на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад. Так, у 2016 році, порівняно з 2012 роком, трансферти місцевих бюджетів зросли на 57,4% або на 71,5 млрд. грн. Як наслідок, хоча власні доходи місцевих бюджетів і зростають, в середньому громади 53 копійки з кожної витраченої у 2016 р. гривні отримали від держави. Це означає, що місцеві бюджети не мають достатніх власних ресурсів для виконання покладених на них завдань, а є дотаційними.

У 2016 р. доходи ОТГ без врахування офіційних трансфертів на душу населення були більшими на 840 грн, порівняно з територіальними громадами, які не об'єдналися. Основною причиною цього стала зміна перерозподілу ПДФО на користь бюджетів ОТГ. Водночас, по всіх інших податковим та неподатковим надходженням бюджети ОТГ поступаються громадам, які не пройшли процес укрупнення (за виключенням акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів та рентної плати за користування надрами).

7. Досвід країн Східної Європи свідчить про вдалі результати проведення реформ фісцевих фінансів, що полягають передусім у наданні автономії місцевим органам влади та розширенні власних доходів. Цьому зв'язку вважаємо необхідним посилення забезпечення самодостатності місцевих бюджетів. Фінансова спроможність територіальних громад є важливим критерієм виокремлення нових територіальних одиниць у ході проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні. Територіальна громада повинна бути спроможною акумулювати необхідні кошти не тільки для забезпечення життєдіяльності, але і для власного розвитку. Крім того, зарубіжний досвід визначає можливість фіскальної децентралізації шляхом децентралізації видатків (надання ресурсів на виконання певних функцій);

доходів (закріплення за територіальними колективами права на певні доходи та на встановлення їх розміру); а також процесуальну і організаційну самостійність із використання коштів. Позитивним прикладом для правової системи України можуть слугувати розгорнуті й структуровані переліки доходів місцевого самоврядування європейських країн, що забезпечують дійсне наповнення місцевих бюджетів. Існуючі в європейських державах моделі фінансової децентралізації передбачають не лише наділення територіальних колективів ресурсами, але й впровадження дієвих механізмів нагляду і контролю за діяльністю органів самоврядування у бюджетно-фінансовій сфері з боку державних органів (органів виконавчої влади або ж незалежних аудиторів), а також ефективних форм відповідальності і санкцій.

8. Проблема недостатньої забезпеченості місцевих громад адекватними фінансовими ресурсами, що розширюються внаслідок децентралізації, є спільною для багатьох країн, що розвиваються. Тому загальний тренд полягає в поліпшенні умов для мобілізації місцевих ендегенних ресурсів, в т.ч. на засадах муніципально-приватного партнерства, сприятливості місцевого оподаткування, інфраструктурні інвестиції громади, інформаційну та правову підтримку тощо. Цілісність реформи децентралізації забезпечуватиметься через впровадження ринкових принципів управління власністю громад та через розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо отримання доходу від користування надрами, земельними ресурсами, оподаткування нерухомого майна тощо.

Провідним процесом досягнення сталого розвитку громад в Україні є децентралізація влади та фінансів, яка відбувається через утворення об'єднаних територіальних громад і наділення громад додатковими повноваженнями у регулюванні питань місцевого розвитку. Головний ухил у реформі децентралізації зроблено на децентралізації повноважень та ресурсів як між органами місцевого самоврядування, так і між різними рівнями територіальної організації влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Місцеві фінанси. / [М.А. Гапонюк, В.П. Яцюта, А.Є. Будяченко, А.А. Славкова]. – К.: КНЕУ, 2002. – 184с.
2. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки: [Монографія] / К.В. Павлюк К.В. - К.: НДФІ. - 2006.- 584 с.
3. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави: Монографія / К.В. Павлюк - К.:НІОС. - 1998.-198с.
4. Стенченко Д.М. Державне регулювання економіки / Д.М. Сенченко. – К. : Вікар, 2003. - 262 с.
5. Романенко О.Р. Фінанси / О.Р. Романенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.
6. Опарін В.М. Бюджетна система. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк /– К.: КНЕУ, 2007 – 208 с.
7. Романенко О.Р. Фінанси / О.Р. Романенко, С.Я. Огородник - К.:КНЕУ, 1999. - 107 с.
8. Василик О.Д. Державні фінанси України / О.Д. Василик - К.: Вища школа. 1997. - 383 с.
9. Коваль Л.М. Проблеми формування місцевих бюджетів та аналіз їх виконання/ Л.М. Коваль // Фінанси України. - 2009. - № 5. - С.126-129
10. Пасічник Ю.В. Бюджетна система / Ю.В. Пасічник - Черкаси: Відлуння, 2009. - 375 с.
11. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). / О.П. Кириленко.– К.: НІОС, 2000. – 384 с.
12. Музика О.А. Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством: монографія / О.А. Музика. - К.: Атіка, 2004. – 344 с
13. Єфімова І.І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування : проблеми правового визначення / І.І. Єфімова //Форум права. – 2009. - № 1. – с. 157-161.

14. Державні фінанси в транзитивній економіці / [Карлін М.І., Горбач Н.М., Новосад Л.Я та ін.]/ за ред. д.е.н. проф. Карлін М.І. – К.: -Кондор, 2003. – 220с.
15. Загорський С.В. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку: Монографія / С.В. Загорський - Х.: ВД «Інжек». 2008. - 288с.
16. Рева Т.М. Місцеві фінанси. / Т.М. Рева Ковальчук К.Ф., Кучкова Н.В. – К.: Центр учбової літератури, 2007.- 208 с.
17. Воронова Л.К. Фінансове право України: [Підручник] / Л.К. Воронова - К.: Прецедент, Моя книга, 2006.- 448 с.
18. Дробозина Л.А. Финансы / Под ред. проф. Л.А. Дробозиной. - М.: ЮНИТИ, 2002.-527 с.
19. Стеців Л.П. Фінанси / Л.П. Стеців, О.І. Копилук. - К. : Знання, 2007.- 235 с.
20. Романенко О.Р. Фінанси / О.Р. Романенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.
21. Сунцова О.О. Місцеві фінанси / О.О. Синцова. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
22. Алексєєв Н.Б. Бюджетна система. / Н.Б. Алексєєв, Н.Б. Ярошевич, А.М. Чушак – Голобородько. - К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 376 с.
23. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html
24. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html
25. Науменко А.М. Сутність та роль місцевих бюджетів в соціально економічних процесах регіону / А.М. Науменко // Міністерство Фінансів України. Науковий збірник. Наукові праці НДФІ.- 2006. – Вип.3 (36). - С.65-73.

26. Петровська О.І. Фінанси (з елементами статистики фінансів) / О.І. Петровська, Д.В. Клиновий. - К. : ЦУЛ. – 2002 – 300 с.
27. Місцеві фінанси. / [М.А. Гапонюк, В.П. Яцюта, А.Є. Будяченко, А.А. Славкова]. – К.: КНЕУ, 2002. – 184с.
28. Місцеві бюджети: стан та перспективи реформування Володимир Тиліщак, експерт Фондації «Відкрите суспільство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.deputat.org.ua/pp_analit_405.htm
29. Пришва Н. Ю. Податкове право: навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 368 с.
30. Коментар до Бюджетного кодексу України 2010 р. – [Електронний ресурс]: – // Режим доступу: http://www.e-reading.biz/bookreader.php/1002290/Byudzhe_tniy_Kodeks_Ukraini.html. 112.
31. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] : // – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
32. Зінченко М. А. Економічна природа фінансових потоків місцевих бюджетів / М. А. Зінченко // Економіка та держава. – 2014. – № 10. – С. 100-103
33. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні/ Бондарук Т.Г; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2009. – 603 с.
34. Волохова І.С. Місцеве оподаткування: реалізація загальних принципів. Фінанси. Податки. Кредит / Волохова І.С // “Економіка України”. - 2014. – 12 (637).
35. Пауль А.Г. Понятіе доходів бюджета / Финансово-правовая доктрина постсоциалистического государства. Выпуск 2. – Черновцы, 2003.
36. Музика О. Поняття “доходи місцевих бюджетів” і відмежування його від суміжних бюджетно-правових категорій // Право України. – 2004. – № 10. – С. 63 – 68.
37. Музика О.А. Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством. – К., 2004. – 342 с.
38. Музика О. Класифікація доходів місцевих бюджетів // Право України. – 2003. – № 10. – С. 68 – 72.

39. Грачева Е.Ю., Соколова Э.Д. Финансовое право: Учебное пособие. – М., 2002. – 256 с.
40. Михайленко С. В. Бюджетний менеджмент: стан та оцінка ефективності: монографія / С. В. Михайленко // Одеса: ВМВ, Друк Південь, 2010. – 400 с.
41. Кміть В.М., Климусь Р.Р. Особливості становлення та перспективи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні/ Кміть В.М., Климусь Р.Р // «Молодий вчений» - 2016. - № 4 (31)..
42. Прокопенко О. А. Фіскальне забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів: автор. на здобуття наукового звання канд. ек. наук за спец. 08.00.08 / О. А. Прокопенко. – К., 2011. – С. 19
43. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник – 4-те вид., без змін / В.М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2007. – 240 с. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/226/54/1/1/>
44. Методи й джерела формування доходів бюджету. [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-896-1.html>
45. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
46. Музика О. Повноваження органів місцевого самоврядування на отримання доходів у місцеві бюджети // Право України. – 2004. – № 4. – С. 25 – 27.
47. Данкерс С.М. Муниципальная бюджетная система в Нидерландах // Государство и право. – 1993. – № 1. – С. 9.
48. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні : моногр. / Ю. В. Пасічник. – Донецьк : ТзОВ “Юго-Восток і ЛТД” 2005. – 642 с.
49. Сазонець І.Л., Управління місцевими фінансами / І.Л. Сазонець, Т.В. Грінько, Г.Ю. Придатко. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. - 264с.

50. Зелена книга. Бюджетна децентралізація в Україні в контексті реформи місцевого самоврядування. – Лютий, 2005. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Ficps.com.ua%2Fpub%2Ffiles%2F42%2F23%2FBudgetDecentralizationGreenPaper_ukr.doc&ei=yTsxVKqKIc3YPa2ZgMAM&usg=AFQjCNE5iiDEJNKfnlP3Cvw7WZqABBz_w&bvm=bv.76802529,d.ZWU

51. Кузьменко О. Дотримання принципів бюджетної системи України у сфері міжбюджетних відносин // Право України. – 2007. – № 5. – С. 85 – 88.

52. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2014. – 462 с.

53. Фінанси: навчальний посібник в 2-х частинах / ред. В. Г. Баранової. – Одеса: Атлант, 2015. – Ч.1. – 344с.

54. Балацький Є.О. Методологічні засади управління бюджетом міста: оптимізація формування і використання : дисертація...доктора економ. наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / Є.О. Балацький. - Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. - 487 с.

55. Сало Т. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні / Т. Сало // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип.4 – С. 324–330.

56. Європейська хартія “Про місцеве самоврядування”: Прийнята у Страсбурзі 15 жовтня 1985 р. // Місцеве самоврядування. – 1997. – № 1 – 2. – С. 90 – 94.

57. Дорохін Д. Проблема визначення фінансової основи місцевого самоврядування в Європейській хартії місцевого самоврядування //Юридична Україна. – 2007. – № 1. – С. 35 – 39.

58. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999 р. – № 20. – Ст. 190. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

59. Декларація про принципи місцевого самоврядування у державах-учасниках Співдружності СНД від 29 жовтня 1994 р. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

60. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів : Закон України від 10 жовтня 2012 р. – [Електронний ресурс]: – // Режим доступу: [http:// zakon4.rada.gov.ua](http://zakon4.rada.gov.ua)

61. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. – [Електронний ресурс]: – // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

62. Державна Казначейська служба України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir>

63. Вікторчук М.В. Адміністративно-правове регулювання місцевих податків і зборів в умовах євроінтеграції: автореф. дис. ... канд.екон.наук: 12.00.07 / Вікторчук М. В.; Харківський національний університет ім.Каразіна. – Харків, 2016.

64. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.ibser.org.ua>

65. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

66. Правове регулювання місцевих податків і зборів. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/podatkove-pravo/50-bex/1137--37-----s-1-----.html>

67. Мельник І.О. Податки – основа формування доходів місцевих бюджетів./ Мельник І.О. // Науковий вісник. – 2015.– №48.

68. Стаценко А. Проблеми правового регулювання податку на нерухоме майно в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.academia.edu/12151657/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98_%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D

0%92%D0%9E%D0%93%D0%9E_%D0%A0%D0%95%D0%93%D0%A3%D0%9B%D0%AE%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%9F%D0%9E%D0%94%D0%90%D0%A2%D0%9A%D0%A3_%D0%9D%D0%90_%D0%9D%D0%95%D0%A0%D0%A3%D0%A5%D0%9E%D0%9C%D0%95_%D0%9C%D0%90%D0%99%D0%9D%D0%9E_%D0%92_%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%86

69. Податковий механізм регулювання економіки. - [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4923/1/Податковий%20механізм%20регулювання%20економіки.pdf>

70. Місцеві бюджети: підсумки 2016 року та перспективи. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://iser.org.ua/analitika/analiz-derzhavnoyi-politiki/mistsevi-biudzheti-pidsumki-2016-roku-ta-perspektivi>

71. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. Децентралізація публічної влади : досвід європейських країн та перспективи України/ О.Бориславська, І.Заверуха, Е.Захарченко// Центр політико-правових реформ. - Київ. – 2012

72. Об'єднані територіальні громади – 2016. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ngoipr.org.ua/blog/otg2016/#_ftn1

73. Постанова КМУ «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад» від 16 березня 2016 р. – № 200. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-19>

74. Закон України “Про Державний бюджет України на 2016 рік”. – Додаток 10. [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-19>

75. Проект Закону України “Про Державний бюджет України на 2017 рік”. – Додаток 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032

76. Пояснювальна записка до проекту ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання

територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів». – від 09.12.2016 р. – №5520. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60681

77. Про бюджет і не тільки. Спеціально для об'єднаних територіальних громад / Анатолій Ткачук, Ніна Наталенко. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 76 с

78. Кириленко, О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) [Текст] : монографія / О. П. Кириленко. - К. : НІОС, 2000. - 384 с.

79. Брус Ю. П. Особливості скандинавського державного соціалізму. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Istoria/2_123270.doc.htm

80. Швейцарська модель місцевого самоврядування: кращі практики для України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2009/11-12/200922.html>

81. Наконечний В. В. Основні світові моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз / В. В. Наконечний. – Теорія та практика державного управління. – Вип. 1 (44). – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CDSQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.kbuapa.kharkov.ua%2Fе-book%2Ftpdu%2F2014-1%2Fdoc%2F5%2F03.pdf&ei=vFQJVKGhOM7gOPzcgeAM&usg=AFQjCNFekyRB12H8dRzD8-Rc12ptdcYKLw&bvm=bv.74649129,d.ZWU>

82. Місцеве самоврядування: Федеративна Республіка Німеччина. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: http://tergromada.blogspot.com/2014/05/blog-post_21.html

83. Гостева О.Ю. Місцеві податки в зарубіжних країнах: досвід та напрями застосування в Україні / О.Ю. Гостева //Інститут економіко-правових досліджень НАН України. - м. Київ. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.crimea.edu/jspui/bitstream/123456789/8927/1/knp121_93-97.pdf

84. Бортнік Н.В. Зарубіжна практика місцевого оподаткування. / Н.В.Бортнік// Міжнародні економічні відносини та світове господарство.

85. Остапчук, В. О. Світовий досвід місцевого оподаткування та його роль у вітчизняній податковій системі [Текст] / Вікторія Олександрівна Остапчук // Наука молода. - 2014. - № 21. - С. 188-195.

86. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т.Г. Бондарук // збірник наукових праць Національного університету ДПС України. – 2011. – № 1. – С. 56-66

87. Mikesell John L. Fiscal Administration: Analysis and Applications for the Public Sector (4th Edition). – Wadsworth Publishing Company an International Thomson Publishing Company, USA. – 1995. – 594 p.

88. Дмитренко Г.В. Проблеми та перспективи пристосування місцевих податків в Україні до вимог Європейського Союзу / Г. В.Дмитренко // Упр. сучас. містом. – 2008. – № 4. – С. 166 - 170. с. 168.82

89. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/CentrePravo/ss-59923454?next_slideshow=1 .

90. Продивус В. Сучасні тенденції державних фінансів 2014. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: DataLife Engine.

91. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.

92. Нова регіональна політика для нової України: Аналітична доповідь (Скорочена версія). – К., Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017.- 36с.

93. Формування місцевих бюджетів на 2018 рік: особливості розрахунків. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://buhgalter.com.ua/news/byudzhetniy-proces/formuvannya-mistsevih-byudzhetiv-na-2018-rik-osoblivosti-rozrahunkiv/>

94. Децентралізація дає можливості. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/6540>

95. Бойко О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та перспективи реалізації в Україні /О. Бойко // Юридична газета. – 2013. – № 22. – С. 42–43. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://www.interlegal.com.ua/corporate/?p=383>

96. ГРОМАДна реформа: що дала децентралізація. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/08/4/627740/>

97. Ткачук А.Ф. Про децентралізацію, федералізацію, сепаратистів та ультиматуми (запитання та відповіді). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/portfolio-item/pro-detsentralizatsiyu-federalizatsiyu-s-4/>

98. Державне регулювання економіки: Навч. Пос. / Калетнік Г. М., Мазур А. М., Кубай О. Г.; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во аграр. політики і продовольства України, ВНАУ. – К. : Хай–Тек Прес, 2011. – 427 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1813011338682/ekonomika/derzhavne_regulyuvannya_ekonomiki

99. Хомутенко А. В. Прогнозування обсягу надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету України методом кореляційно-регресійного аналізу / А. В. Хомутенко, Ю. І. Бзова // Науковий вісник ОНЕУ. - № 1-2 (243-244), 2017. – С. 133-144